

ANALYYSI

TAMMIKUU 2021

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL
Youssef Zad
ekonomisti

JHL-ANALYYSI

Yhden vanhemman perheiden huoltajista runsaasti uusia työllisiä lastenhoitoa kehittämällä

Tammikuu 2021

Pääministeri **Sanna Marinin** (sd.) hallitus etsii keinoja, jotka kohentavat työllisyyttä ja vahvistavat julkista taloutta. Työllisyystoimia kannattaa etsiä ryhmille, joiden työmarkkinatilanne on keskimääräistä heikompi. Yksi hyvä esimerkki tällaisesta ryhmästä ovat yhden vanhemman perheen huoltajat.

Helsingin Sanomat julkaisi tänään JHL:n ja Monimuotoiset perheet -verkoston yhteisen Vieraskynä-kirjoituksen, jossa käymme läpi yhden vanhemman perheiden työllistymisen ongelmia ja ratkaisuja.

Tilastokeskuksen tietojen mukaan yhden vanhemman perheiden huoltajien työmarkkinatilanne on heikko. Lähivanhempien, joiden luona oli kirjoilla alle kouluikäinen lapsi, työllisyysaste oli **60,5 prosenttia**, kun koko väestön työllisyysaste oli **72,1 prosenttia**. Työttömyysaste samoilla vanhemmilla oli **16,3 prosenttia**, kun se koko väestön tasolla oli **9,8 prosenttia**. Työmarkkinatulemia kuvaavien lukujen perusteella erot yhden vanhemman perheiden ja muun Suomen välillä ovat huomattavia.

Erot yhden vanhemman perheiden huoltajien ja kaikkien lapsiperheiden huoltajien välillä ovat myös huomattavat. Kaikkien yhden vanhemman perheiden, joissa lapsi oli alle 18-vuotias, työllisyysaste vuonna 2018 oli **71,9 prosenttia** ja työttömyys **13,9 prosenttia**. Tilastokeskuksen mukaan kaikkien lapsiperheiden 20–59-vuotiailla isillä työllisyysaste vuonna 2018 oli **92 prosentti** ja äideillä **77 prosenttia**. Työttömyysasteet alle samoilla isillä oli **4 prosenttia** ja äideillä **5 prosenttia**.

Korkea työttömyysaste yhden vanhemman perheiden huoltajilla kertoo siitä, että iso osa vanhemmista hakee aktiivisesti työtä, mutta ei yrityksistä huolimatta onnistu työllistymään.

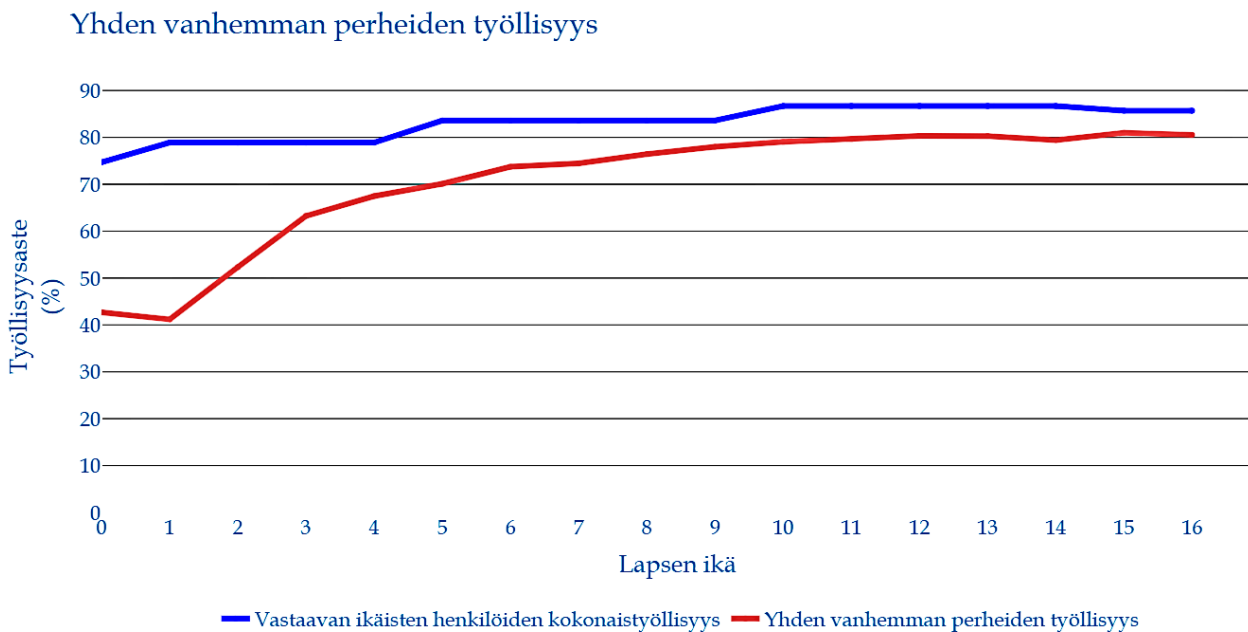
Halusimme haarukoida kirjoitusta varten työllistymisongelmien syitä tarkemmin ja tarkastella, minkä ikäisten lasten vanhemmilla on suurimmat työllistymisongelmat.

Tilasimme analyysiä varten Tilastokeskuksesta tietoa yhden vanhemman perheiden huoltajien työllisyydestä siten, että työllisyysaste ja työttömyysaste ilmoitettiin nuorimman lapsen iän mukaan. Aineisto pitää sisällensä tiedon yhden vanhemman perheiden huoltajien työmarkkinatilanteesta vuonna 2018 riippuen nuorimman huollettavan lapsen iästä

Osa vanhemmista syrjäytyy työmarkkinoilta

Tilastot osoittavat, että yhden vanhemman perheiden huoltajien työllisyys on heikkoa pikkulapsiaikana, jonka jälkeen työllisyys paranee hitaasti, joskaan ei silti saavuta muiden samanikäisten henkilöiden työllisyyttä. Työllisyyden takkuaminen pikkulapsiaikana voi siis syrjäyttää yhden vanhemman perheiden huoltajia työmarkkinoilta.

Kuviossa 1 vertaillaan yhden vanhemman perheiden huoltajien työllisyyttä 25–45-vuotiaiden työllisyysasteisiin ikäryhmittäin. Punainen käyrä kuvastaa yhden vanhemman perheiden huoltajien työllisyysastetta riippuen nuorimman huollettavan lapsen iästä ja sininen käyrä työllisyysasteita ikäluokittain alkaen 25–29-vuotiaista päättyen 40–44-vuotiaiden työllisyysasteisiin.

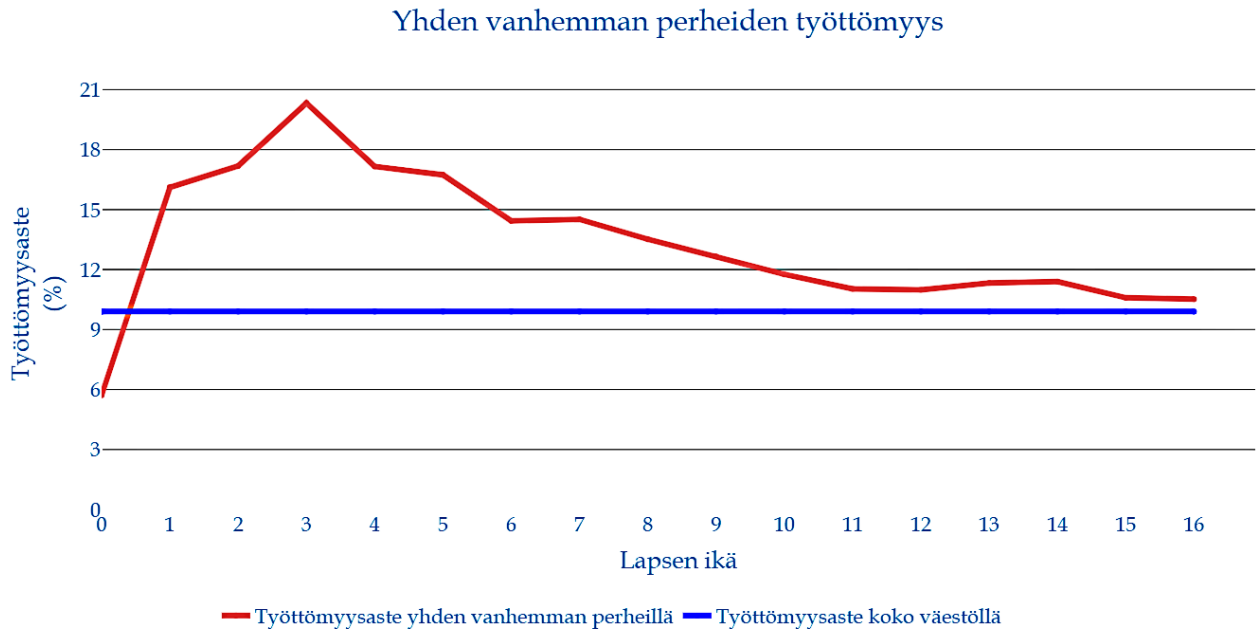
Kuvio 1: Yhden vanhemman perheiden huoltajien ja vastaavan ikäisten henkilöiden työllisyysasteet vuonna 2018 (Tilastokeskus, 2020)

Yhden vanhemman perheiden työllisyysastetta on vertailtu ikäluokittain, eikä koko väestöön sillä Tilastokeskuksen mukaan naiset olivat keskimäärin hieman yli 29-vuotiaita ja miehet hieman yli 31-vuotiaita ensimmäisen lapsensa syntyessä.

Kuvion 1 perusteella voidaan todeta, että yhden vanhemman perheiden huoltajien työllisyysasteet tuntuvat jäävän kategorisesti heikommaksi verrattuna saman ikäiseen väestöön koko Suomen tasolla. Sama ilmiö toistuu, kun vertaa työttömyysasteita kuvioissa 2 ja 3.

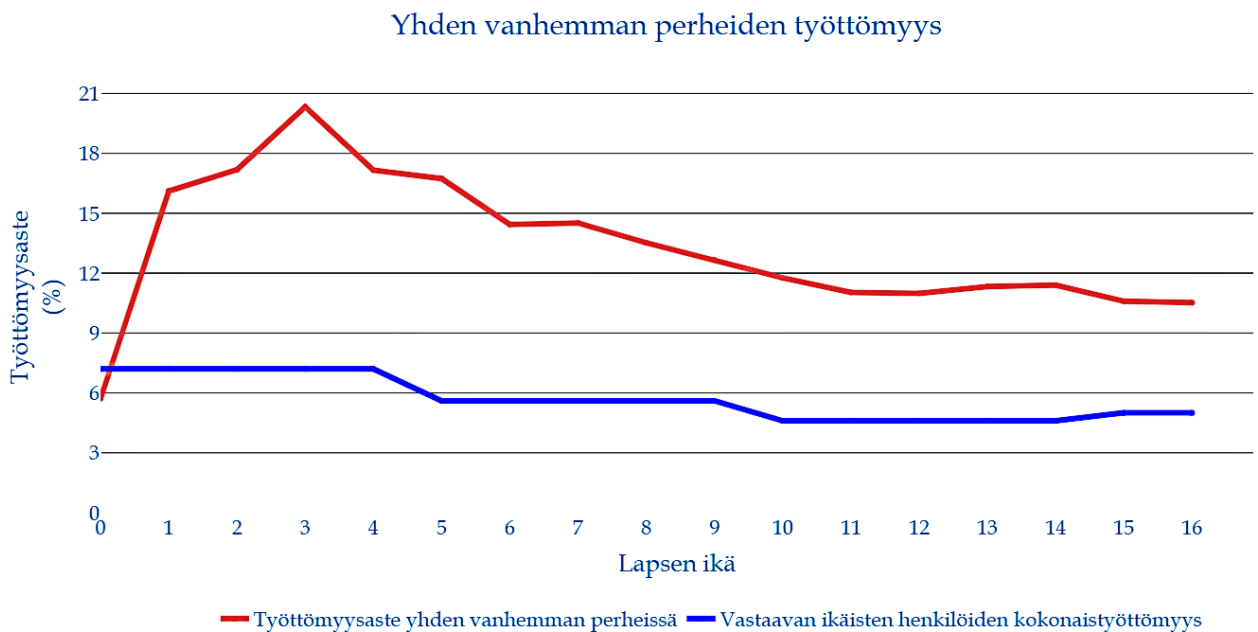
Kuviossa 2 havainnollistetaan yhden vanhemman perheiden työttömyysasteita vuonna 2018 riippuen nuorimman huollettavan lapsen iästä. Työttömyysaste on luonnollisesti korkeampi nuoren lapsen huoltajilla, mutta ongelmallisen asiasta tekee se, että työttömyysaste pysyy korkealla myös vanhempien lasten huoltajilla, eikä tunnu saavuttavan koko väestön tasolla mitattua työttömyysastetta.

Kuvion 2 punainen käyrä havainnollistaa työttömyysasteita yhden vanhemman perheiden huoltajilla riippuen huollettavan lapsen iästä. Sininen vaakasuora viiva puolestaan havainnollistaa koko Suomessa 18–64-vuotiaan väestön työttömyysastetta vuonna 2018.

Kuvio 2: Työllisyys yhden vanhemman perheiden huoltajilla riippuen lapsen iästä (Tilastokeskus, 2020)

Kuviossa 3 pyritään vertailemaan työttömyysastetta saman ikäisten henkilöiden kesken. Kuvion 3 punainen käyrä kuvastaa yhden vanhemman perheiden huoltajien työttömyysasteita riippuen lapsen iästä ja sininen käyrä työttömyysasteita ikäluokittain alkaen 25-29-vuotiaista. Ero työttömyysasteessa on huomattavasti dramaattisempi, kun pyrimme vertailemaan saman ikäisiä väestöryhmiä keskenään.

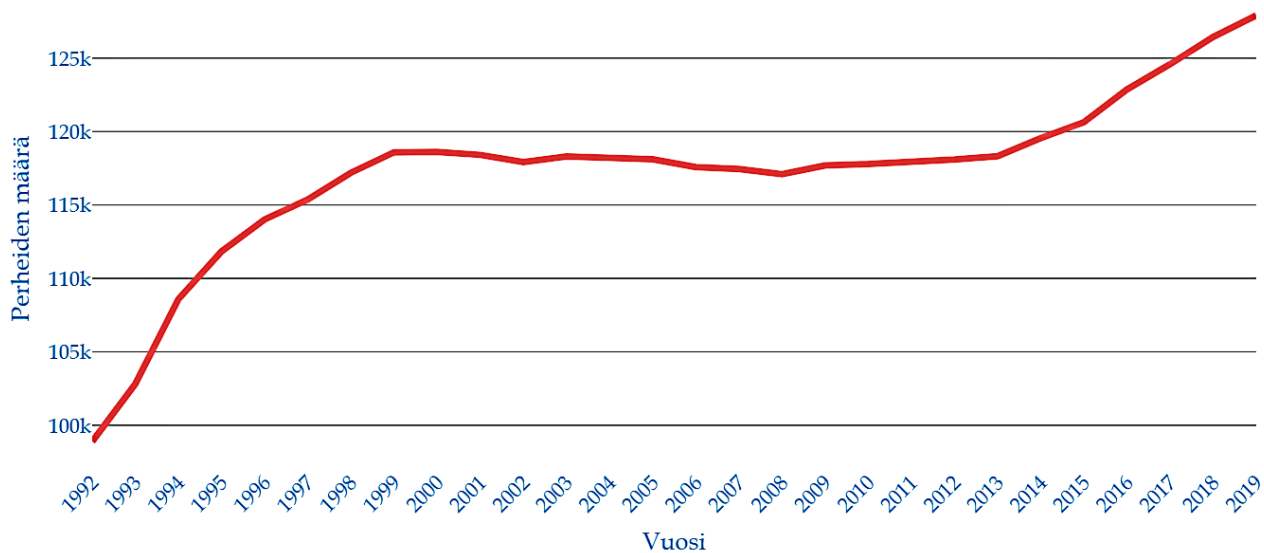

Kuvio 3: Yhden vanhemman perheiden huoltajien ja vastaavan ikäisten henkilöiden työttömyysasteet vuonna 2018 (Tilastokeskus, 2020)

Työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyvillä reformeilla voitaisiin kasvattaa työllisyyttä

Yhden vanhemman perheitä on Suomessa runsaasti ja heidän määränsä on kasvanut viimeisen vuosikymmenen aikana, kuten kuviosta 4 havaitaan. Yhden vanhemman perheistä löytyy siis huomattavasti potentiaalista työvoimaa, jota hyödyntämällä saataisiin mahdollisesti tasapainotettua myös julkista taloutta.

Yhden vanhemman perheiden määrät

Kuvio 4: Lapsiperheiden määrä, joissa yksi huoltaja vuosina 1992-2019. (Tilastokeskus, 2020)

Jos yhden vanhemman perheiden työllisyyttä saataisiin nostettua lähemmäksi vastaavan ikäisen muun väestön työllisyyttä, tarkoittaisi se useamman tuhannen henkilön lisätyöllisyyttä Suomelle. Lisäksi lapsiköyhyys vähenisi huomattavasti perheissä, joissa työllistymisen todennäköisyys kasvaisi.

Esimerkiksi 2,5 prosenttiyksikön työllisyyden nosto tarkoittaisi noin 3 000 lisätyöllistä Suomelle yhden vanhemman perheiden osalta.

Monilla toimenpiteillä, joilla parannetaan yhden vanhemman perheiden työllisyyttä, on positiivisia vaikutuksia myös muihin lapsiperheisiin. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että yhden vanhemman perheiden lisäksi työllisten määrä kasvaisi monien reformien seurauksena myös muissa lapsiperheissä, mikä tekee mahdollisista uudistuksista entistä houkuttelevampia.

Mikä parantaisi työllisyyttä?

Monimuotoiset perheet -verkoston tekemän kyselyn mukaan valtaosa TE-palveluiden työntekijöistä oli kohdannut yhden vanhemman perheillä erityisesti vuorotöiden vastaanottamiseen liittyviä haasteita.

Työmarkkinoilla on lukuisia ammatteja, jotka vaativat työntekijältä joustavuutta työaikojen suhteen. Vaativia työaikoja edustavat esimerkiksi monet hoitoalan, turvallisuusalan sekä palvelualan ammatit, joissa on huomattava määrä myös Julkisten ja hyvinvointialojen liiton jäseniä.

Yhden vanhemman perheiden työllisyyttä voitaisiin nostaa tarjoamalla lapsiperheille enemmän ja joustavampia hoitomuotoja, jotka huomioivat vuorotyön haasteet.

Vuoropäivähoidon saatavuus kunnissa tulisi varmistaa, sillä yhden vanhemman perheissä vuorohoito on oleellinen palvelu työskentelyn tukemisessa. Vuoropäiväkoteja saattaa olla kunnissa niin harvassa, että työn, kodin ja vuorohoidon väliset matkat voivat olla kohtuuttomia.

Nykyisen vuoropäivähoitoa koskevan järjestelmän mukaan vain alle kouluikäisten lasten vanhemmat ovat oikeutettuja saamaan lapselle vuoropäivähoitoa. Kunnissa tulisi tehdä myös rohkeita kokeiluja, joilla auttettaisiin pienten koululaisten vanhempia perheen ja työn yhdistämisessä. Tässä auttaisi esimerkiksi koulu-
laisten iltapäivätoiminnan kehittäminen koulujen loma-aikoihin sekä tukemaan myös vuorotyötä tekeviä vanhempia.

Vuorohoitoa voitaisiin myös kokeilla kolmiperhehoitona niin, että yöhoitaja tulee lasten kotiin Ruotsin käytännön mukaisesti.

Erityisesti huoltajat, jotka työskentelevät keikka- tai yötyössä ovat hankalassa asemassa työmarkkinoilla. Sosiaaliturvaa uudistettaessa tulisi huomioida, että satunnaisten ansiotulojen ja etuuksien kokonaisuus olisi paremmin ennakoitavissa. Työn vastaanottamisen tulisi olla mahdollista ilman taloudellista riskiä ja liiallista byrokratiaa.

Muita työllistymistä haittaavia lastenhoito-ongelmia voitaisiin ratkaista esimerkiksi ilmoittamalla palveluun pääsemisestä ajoissa työnhakijoille, joilla on lapsi. Kunnilta kaivattaisiin myös toimia, joilla päivähoitopaikka järjestyisi nopeasti niille, jotka ovat työllistymässä tai osallistumassa palveluun.

Yhden vanhemman perheiden työllisyyden kohottaminen on tarpeen, sillä se on helppo keino torjua myös lapsiperheköyhyyttä. Jos lapsiperheen vanhempi ei kykene työllistymään, johtaa tämä perheen käytettävissä olevien tulojen pienenemiseen, mikä puolestaan kasvattaa lapsiköyhyyttä.